

מעדני אשר

גיליון רצ"א
(שנה ז')
פרשת בראשית תש"ע

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תבל יוצאים לזכותו של הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת היה פייגא

מדוע מברכים על פירות שגדלים באדמה בורא פרי האדמה ולא בורא פרי הארץ כמו בלחם?

בפרשת ד' ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'.

איתא במשנה ברכות ל"ה ע"א על פירות הארץ אומר בורא פרי האדמה.

יש להקשות: מדוע על פירות אדמה מברכים בלשון פרי האדמה, ומדוע בלחם מברכים המוציא לחם מן הארץ, שיברכו בתרוויחו בלשון הארץ או בתרוויחו בלשון האדמה, כך הקשה הריטב"א ברכות ל"ה ע"א, וכן הב"ח אור"ח סימן קס"ז, וכן החיד"א בספרו פתח עינים ברכות ל"ה ע"א, וכן בחבורו שו"ת ברכה אור"ח סימן ר"ג, וכן הפרי מגדים בספרו תיבת גמא פרשת בראשית, וכן בתפארת ישראל על המשניות ברכות פרק ו' משנה א', וכן המהר"ל בנתיבות העבודה בתחלת פרק י"ז, וכן הגר"א בברכות ל"ח ע"ב, וכן בהגהות רבינו אליהו מגרידיץ צ"ל, וכן בערוך השלחן אור"ח סימן קס"ז.

איכא כמה תרומים:

א. בלחם מברכין כלישנא דקרא תהלים ק"ד י"ד להוציא לחם מן הארץ, ובפירות האדמה מברכין כלישנא דקרא דברים כ"ו ב' ולקחת מראשית כל פרי האדמה, וכן בפרשתן ויבא קין מפרי האדמה, כך תירץ הריטב"א ברכות ל"ה ע"א, עיין ב"ח אור"ח סימן קס"ז.

ב. מעדני אשר: עדיין יש להקשות מדוע שינה דוד המלך מלשון הפסוק בתורה לגבי פירות, והוא ליה לכתוב המוציא לחם מן האדמה.

ג. לחם שעתידי הקב"ה להוציא מארץ ישראל גלוסקאות, לכן מברכים מן הארץ דפירושו ארץ ישראל, אבל פירות מברך סתם בורא פרי אדמה, דמשמע כל פני האדמה אף חוץ לארץ, כך תירץ הב"ח אור"ח סימן קס"ז.

ד. אדמה נקראת אף אחר שנתלש קצת מן הארץ, כמו עפר שנקרא עפר גם אחר שנתלש, אבל ארץ לא נקרא רק כל הארץ ביחד, אשר כלל הארץ יש לה קיום, ומפני כך הארץ היא מתייחסת אל הלחם, כי הלחם סועד הלב ונותן קיום לאדם, ואין דבר שיש לו קיום כמו הארץ שנאמר קהלת א' ד' והארץ לעולם עומדת, לפי הנ"ל אתי שפיר דפירות האדמה אינו נותן קיום לאדם, לכן מברכים אדמה, משא"כ לחם מברכים ארץ, דהיא דבר שיש לו קיום, כך תירץ המהר"ל מפראג בנתיב העבודה תחלת פרק י"ז.

ה. כל ענינים כמו שגדליון במקומן כן נהנין מהן ורק צריך תיקון מה, אבל לחם נעשה לגמרי פנים חדשות להיות קמח ולצרף מים, איך שייך שכן בא מן האדמה, אלא לשון ארץ סובל אדמה, וגם המדינה שנעשה מחמת הפעולה שנעשה בארץ גם כן, לכן שוב הונח לשון ארץ, כך תירץ בהגהות רבינו אליהו מגרידיץ צ"ל.

ה. ע"פ מה דאיתא בילקוט משלי סימן תתקמ"ג דאדמה נקראת על שם שממנה נברא אדם, וארץ נקראת על שם שרצין בה בני אדם, שא"כ נמצא דשם אדמה קודם לשם ארץ, דאדמה על שם שממנה נברא אדם, והא הויא ברישא, ואח"כ צודק שם ארץ, בהיות בני אדם בעולם שרצין בה, ומשום הכי תיקנו בורא פרי אדמה, כך תירץ החיד"א בספרו פתח עינים ברכות ל"ה ע"א.

מעדני אשר: מ"מ קשה מאי שנא מלחם דמברכין המוציא לחם מן הארץ.

ו. כיון שיש נ"ה סוגים של פרי אדמה לכן מברכין בלשון האדמה שהוא בגמטריה נ"ה, כך תירץ החיד"א בספרו שו"ת ברכה אור"ח סימן ר"ג.

ז. כיון שנתקלה האדמה רצה לתת לה ברכה ע"י שמברכים עליה, כך תירץ החיד"א בספרו שו"ת ברכה אור"ח סימן ר"ג.

ח. כל פרי האדמה הוא רק מזון קל ואין צפון בו כח הזנה גדולה כל כך, לכן נברא רק מחיצונית קליפת הארץ, להכי מברך עליו בורא פרי האדמה, אולם לחם לבב אנוש יסעד למרבה, שצריך להזנתו כח גדול וחזק, לכן גדול אדונינו ורב כח, מוציא מכללות הכדור ומעמקיו הכוחות כולם הטמונים בכל מסתרו כדי שיצא לאור דבר המחזק כח האדם כפיאת סעדתא דליבא, ולהכי מברך המוציא לחם מן הארץ, כך תירץ בתפארת ישראל משניות פרק ו' משנה א'.

מדוע מברכים המוציא לחם מן הארץ ואין מברכים המוציא תבואה?

יש להקשות: מדוע בברכת המוציא מברכים המוציא לחם מן הארץ, הא אין הקב"ה מוציא לחם מוכן, אלא קודם יוצא חטה ומזה עושים לחם, א"כ היה צריכים לברך המוציא תבואה ודגן מן הארץ, כך הקשה התורת חיים סנהדרין ע' ע"א, וכן בעטרת זקנים אור"ח סימן קס"ז, וכן דעת תורה אור"ח סימן קס"ז ע"מ פ"ד, וכן הצ"ח ברכות ל"ח ע"א.

איכא כמה תרומים:

א. לפי שקודם חטא אדם היתה הארץ מוציאה גלוסקות ממש, וכן לעתיד לבא, לכן מברכים המוציא לחם, כך תירץ בעטרת זקנים אור"ח סימן קס"ז, וכן בצ"ח ברכות ל"ח ע"א, וכן בדעת תורה אור"ח סימן קס"ז.

ב. בכל הפירות המאכל מתוקן לגמרי או שצריך תיקון קל והמברך חש את גדלות הבורא, אבל בלחם אם יברך רק על החטה יחשוב שרק שלב הראשון נעשה ע"י הקב"ה, אבל הדישה, הטחינה, והלישה, האפיה, נעשו בכוחו ועוצם ידו, לכן נתקנה הברכה המוציא לחם מן הארץ, לומר שגם הכוח של כל המלאכות ניתנה ע"י הקב"ה, כך תירץ בספר בד קודש בפרשתן.

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הרבני הנגיד הרה"ג רבי יצחק שפירא שליט"א לונדון
ובנו ידידינו הרה"ג עבי זאב שפירא שליט"א ירושלים
לרגל שמחת היכנס הנכד - הבן כמר שמואל בנימין נ"יז
לבריתו של אברהם אבינו
יהא רעוא שבזכות זיכוי הרבים ירוו נחת
מכל יוצאי חלצים ויצליחו בכל אשר יפנו

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הרבני הנגיד הרב חיים הלוי זילברמן שליט"א
וילאמסבורג
לרגל שמחת נשואי בנו הבה"ח יעקב מרדכי נ"יז
עב"ג בת הרב יוסף שלמה ניימאן שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי אלפים ירוה נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליחו בכל אשר יפנה

לע"ג הרב משה בן הרב יוסף דוד ז"ל, ומרת מלכה מחלה בת הרב מרדכי זיסקינד ע"ה
נתרם ע"י ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א ניו יארק

האם כשאשתו של אדם שולח את בעלה לעבור על איסור תורה

אמרין אין שליח לדבר עבירה?

בפרשתן ג' י"ב ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל.

יש להקשות: איזה תשובה הוא זה, הא אפילו קל שבקלים לא מתרץ כזה תרוץ, ובודאי לא אדם הראשון, כך מקשה האור החיים הקדוש.

ועוד: וכי אדם שיש לו אזהרת מיתה אם יאכל את עץ הדעת, ילך להתפתות אחרי ציווי של אשתו, משל למה הדבר דומה לאדם שהיזהרו אותו שלא ילך למקום פלוני שיש שם סכנת מות, והלך לשם ושאלו אותו מדוע אתה הולך שם, וענה בגלל שאשתי אמרה לי.

איכא כמה תרוצים:

א. כוונתו לומר שאנתה נתת לי אשה לעזר והיה לי לבטוח עליה שלא לעשות דבר כי אם לעזר, בשביל כך קבילתי מידה, כך תירץ החוקוני בפרשתו, וכן הרמב"ן.

ב. לא ידעתי מאיזה עץ נתנה לי, היינו דכתיב היא נתנה לי מן העץ, ולא כתוב מעץ הדעת, כך תירץ החוקוני בפרשתו.

וכן כתב האור החיים הקדוש: דכוונת אדם הראשון לומר שלא ידע דבר כי אם האשה הביאה לפניו המזומן ואכל, ואינו חייב לשאול על המובא לפניו דבר זה מנין כי הלא כל הארץ לפניו היא מלאה מעדנים אשר נטע ה', עיין חתם סופר, ועיין במדבר קדמות להחיד"א מערכת א' אותך ה' שנמי כתב שאדם הראשון לא ידע והיה שונג, ועיין בכלי חמדה בפרשת בראשית שדן איך סמך על אשתו.

ג. ע"פ מה שאמר שלמה המלך ומוציא אני מר ממות את האשה, וכי מהיכן ידע שלמה המלך זאת, אלא דיליף מכאן, שהרי הקב"ה אמר לאדם הראשון ביום אכלך מות תמות, וא"כ מה הוא התשובה שהשיב להקב"ה האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי ואוכל, וכי בגלל זה ילך ויעבור על אזהרת מיתה, אלא כוונת אדם הראשון לומר להקב"ה אתה הזהרת אותי רק מיתה ולי יש אשה בבית וזה יותר גרוע ממיתה לכן שמעתי בקולה, ומכאן למד שלמה שזה יותר גרוע, ולפי זה אתי שפיר תשובותו, כך תירץ החידושי הר"ם מגור מובא בספר אוצר יד חיים סימן תרל"ז.

ובאוצר יד חיים מביא ראייה ליסוד הנ"ל: מהא דאיתא בירושלמי סנהדרין שנגד אשתו לא שייך דברי הרב ודברי התלמיד מי שומעיו, וגם לא שייך אין שליח לדבר עבירה, מעדני אשר לא מצאתי ירושלמי הנ"ל וחדוש עצום לומר כן, ומאוד אשמח מי שיכול להאיר עיני בדבר זה.

מעדני אשר: ויובן יותר ע"פ מה שכתב כאן הבעל הטורים על הפסוק "נתנה לי מן העץ ואוכל" וז"ל לפי הפשט שהכתני בעץ עד כי שמעת לדבריה, א"כ הויה ליה אונס.

ובערוך לנר יבמות ס"ג ע"א, וכן בפרדס יוסף בפרשתו כתב דלפי זה מובן הא דאמרין בגמ' עירובין מ"א ע"ב מי שיש לו אשה רעה אינו רואה פני גיהנום, והרי המות על כרחך אינו מציל מגיהנום, דאל"כ ליכא גיהנום לעולם, וא"כ איך יכול להיות שאשה רעה כן מצילה מגיהנום, אלא על כרחך דאשה רעה הויה יסורים יותר ממות, לכן מכפר על גיהנום.

ולפי זה מסביר העין יעקב כתובות ח' ע"א מה ששמע בשם הראשונים שראוי לברך בשעת נשואין ברוך דין האמת, דהיינו כיון שיש פעמים שהוא מר ממות.

וכן בגליוני הש"ס כתובות ז' ע"ב מביא בשם שו"ת הלכות קטנות חלק א' סימן ז' שהיה צדק לברך בשעת נשואין ברוך דין האמת, ומסביר דהכונה כיון דיש לפעמים דזה מר ממות.

איך לקח הקב"ה צלע מאדם כדי לבראות את חוה?

איתא בגמ' סנהדרין ל"ט ע"א אמר ליה כופר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא, דכתיב בפרשתן ב' ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן, אמרה ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדריה ליה וכו' ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטלו ממנו צלע אחת, ונתנו לו שפחה לשמשו.

יש להקשות: הא מבואר בגמ' ב"מ ס"א ע"ב שגניבה אסור אפילו אם מחזיר כפל, א"כ מה זה מתרץ שבגלל שנתן לו שפחה לשמשו לכן ליכא איסור גזילה, כך הקשה בהגהות יעב"ץ סנהדרין ל"ט ע"א במהדורות וגשל, וכן באהבת איתן על העיון יעקב סנהדרין ל"ט ע"א, וכן הקשה בילקוט הגרשוני כללים אות ג', וכן במרגלית הים סנהדרין ל"ט ע"א.

מעדני אשר: צריך לבאר כוונת קושיית האחרונים, דע"פ האמת הכל של הקב"ה ולא שייך גזל ואינו מתחיל קושיא כלל, עיין עיון יעקב סנהדרין ל"ט ע"א, אלא הכונה דאם רצה לתרץ הגמ' לגוי שלא יהא גזל לפי שיטתו, עדיין אינו מתורץ, דהא מ"מ איכא גזל אפילו שקיבל כפל טובה.

איכא כמה תרוצים:

א. הא דאסור לגזול על מנת לשלם זה רק כשמצערו בנתיים, אבל אם ישן ולא הרגיש את הצער מותר, לפי הנ"ל אתי שפיר דכיון דאדם ישן ולא הרגיש ליכא איסור, כך תירץ בהגהות יעב"ץ סנהדרין ל"ט ע"א, עיין בשפת אמת תענית כ"א שכתב נמי יסוד זה דהיכא דהשני אינו יודע ואין לו צער ליכא האיסור של לגנוב ע"מ לשלם, ועיין בספרי מעדני אשר חלק ג' פרשת בראשית.

ב. הא דאסור לגנוב על מנת לשלם כפל דווקא באדם שאין לו איך להחזיר, הילכך אסור משום דילמא לא ימצא לשלם אפילו את הקרן, אבל בגברא דאית ליה ומתכוין לטובת הנגזל מותר, לפי הנ"ל אתי שפיר דלגבי הקב"ה שבדאי יחזיר ליכא איסורא, כך תירץ היעב"ץ סנהדרין ל"ט ע"א.

ג. ע"פ מה שכתב הש"ך חו"מ סימן שנט"ס ס"ג דאם מזכה לו ע"י אחר מיד לאו גניבה מקרי, כיון שהאחר יודע מזה, ובכהאי גוונא מותר לגזול על מנת לשלם דבר יפה ממנו, א"כ הכי נמי יש לומר דהמלאכים שהיו בגן עדן ידעו מזה, לכן לא מקרי גניבה, כך תירץ בילקוט הגרשוני אות ג'.

האם סומא יש לו איסור ללכת אחרי אשה?

איתא בגמ' ברכות ס"א ע"א וכן עירובין י"ח ע"ב לא יהלך אדם אחר אשה בדוך אפילו הוא אשתו.

יש לחקור האם סומא יש לו איסור ללכת אחר אשה כשיודע או דילמא כיון שאינו רואה ליכא איסור.

הנה השל"ה בשער אותיות דף ע"ב ע"א אות ק' הלכות ביאה ריש ענין סור מרע כתב שסומא אסור ללכת אחר אשה.

ומביא ראייה: מהא דמקשה בגמ' ברכות ס"א ע"א עירובין י"ח דלמ"ד דאדם וחווה נבראו שני פרצופים, מי הלך ראשון אדם או חוה, ומתרץ הגמ' אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דגברא ברישא דתניא לא יהלך אדם אחורי אשה בדוך אפילו הוא אשתו, חזינן דאף שאדם לא היה יכול לראות את חוה אפילו הכי היה אסור, א"כ ה"ה סומא.

אבל בשדה חמד מערכת א' אות ש"ב הביא חולקים דסבירא ליה שלסומא מותר ללכת אחר אשה.

וכן בראשי בשמים כללים אות ס' הקשה על השל"ה מהא דכתבו התוס' סוטה ח' ע"א שבאשה שאף פעם לא ראה ליכא חשש הרהור, א"כ איך כתב שיש איסור, הויה ליה לכתוב דהויה רק גנאי, כמו שללכת אחרי אשתו, בע"כ זה רק גנאי.

מי שאין לו יין או פת לקידוש האם צריך לעשות קידוש בפה?
בפרשתן א' ל"א וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ויהי ערב ויהי בקר יום השישי.

יש לחקור מי שאין לו יין או פת לקידוש האם אינו צריך לקדש או דילמא חייב לקדש עוד הפעם אף שאין לו יין או פת.

קימ"ל אור"ח סימן תרע"ח נר חנוכה וקידוש היום, נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא.

וכתב הר"ן והבית יוסף דאע"ג דקידוש היום דאוריתא, ונר חנוכה דרבנן, א"כ איך מקדימים דרבנן לדאוריתא, מ"מ כיון דאפשר לקדושי בפת, אקדומי שמן לנר חנוכה, עדיף.

וכתב על זה הב"ח: ולי נראה דקידוש דאוריתא אינו אלא בפה, בלא פת ובלא יין, לפי זה אפילו אין לו לא יין ולא פת לקדש עליו, נר חנוכה קדים, כיון דשניהם מדברי סופרים, מותר להקדים נר חנוכה, משום פרסומי ניסא.

אבל הפרי חדש אור"ח סימן תרע"ח תמה עליו: וז"ל ודבריו לא נהירין, דנהי דהכי קושטא דמילתא דקידוש מן התורה הוא בפה, מ"מ אם אין לו פת או יין לא מצי לקדושי כדאמרין בגמ' ברכות נ"א ע"ב, וכן פסחים שמברך על היין ואח"כ מברך על היום משום שהיין גורם לקדושה שתאמר, וכתב רש"י שאם אין יין אין מקדשין והמקדש על הפת גם הוא במקום ברכת היין, חזינן שסבירא ליה שבלא יין או פת ליכא חיוב כלל לקדש, לפי זה מי שנמצא במקום שאין שם יין או פת אינו צריך לקדש.

וכן כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם סימן ק"ט שאם אין לו לא יין ולא פת, לא יקדש בשום פנים, לא על פת קטנית ולא זולתה, ולא על שום דבר אחר, ואם ירצה לחנך את הילדים שלא תשתכח מהם תורת קידוש בשבת ויו"ט, יאמר ברכת הקידוש בלי הזכרת שם ומלכות כלל.

וכן בברכי יוסף אור"ח סימן רע"ב ס"ק ח' הביא בשם שו"ת מהר"י מולכו בכת"י שכתב כי מי שהיה במדבר שממה ואין עמו לחם ויין, אע"פ שהתפלל ערבית של שבת, צריך לחזור ולומר ברכת הקידוש, ללא יין ופת, ותמה עליו הברכי יוסף מהראיה של הגמ' הנ"ל.

ובהגהות יעב"ץ פסחים קי"ד ע"א כתב וז"ל נראה לי שאם אין לו פת, ויש לו שאר מאכלים, מקדש עליהם, שסעודה קרויה לחם בכל מקום, וכל דבר שסועד לחמו הוא, היכא דלא אפשר בפת, לפי דבריו בודאי שאפשר לקדש אף כשאין לו פת או יין, כיון שיכול לקדש במה שאוכל.

ובשו"ת אגרות משה אור"ח חלק ד' סימן מ' אות כ"ה כתב על דברי היעב"ץ: חידוש גדול הוא, דאף שסברתו נכונה לענין שכל מאכל נחשב סעודת שבת לענין ליאסר לאכול בלא קידוש, מ"מ לא מצינו לענין קידוש שיכול לעשות על זה, ואולי טעות סופר הוא ותלמיד טועה כתב את זה.

ולענין הלכה: יש לחוש לברכה לבטלה, לכן מי שאין לו יין או פת לא יקדש בדברים בעלמא, כך כתב בשו"ת כפי אהרן סימן ל"ח.

האם אשה מותרת לשתות יין של הבדלה ביו"ט שחל במוצ"ש?
הנה בשו"ת שיח יצחק אור"ח סימן קע"ב מביא בשם גדול אחד דנסתפק במוצאי שבת שחל בו יו"ט, האם מותר לנשים לשתות כוס של קידוש, כיון שאמרו עליו גם הבדלה, לפי מה שכתב המג"א אור"ח סימן רצ"ו ס"ק ד' דהבדלה נהגו הנשים שלא לשתות, ומציין המג"א לשל"ה שאומר טעם בדבר, והשל"ה הוא בסוף מסכת שבת וז"ל בשם תולעת יעקב וכבר ידעת מה שאמרו חז"ל בסוד העין שחטא בו אדם הראשון גפן היה, ואמרו מלמד ששחטה ענבים ונתנה לו, ולפי שנתכוונה להבדיל מאדם ע"י היין, אין הנשים טועמות יין של הבדלה, ואפשר כיון דיש בזה גם טובה דהיינו קדוש מצטרף ומותרות לשתות.

וכותב השיח יצחק: דאיכא לפשוט מהא דכתב המחבר אור"ח סימן רצ"ו ס"ק ג' אין מבדילין על הפת, אבל ביו"ט שחל להיות במוצ"ש, שיש בו קדוש שהוא נאמר על הפת יש אומרים שאגב הקידוש מבדילין גם כן על הפת, וי"א שיותר טוב לומר הקידוש והבדלה שניהם על השכר, וברמ"א כתב דסברא ראשונה עיקר, חזינן דעיקר הויה הקודש, א"כ ה"ה הכא לשאלה הנ"ל דמותר לאשה לשתות מכוס של הבדלה.

וכן כתב הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד מובא בהקדמה לשו"ת משנה שכיר דנשים מותרות לשתות מכוס של הבדלה כשחל יו"ט במוצאי שבת, שהרי כשחל פסח במוצאי שבת אמרין קידוש והבדלה על הכוס, ובודאי שגם הנשים שותות את זה, דהרי חייבים בארבע כוסות, א"כ מכאן נלמד לכל יו"ט, עיין בשו"ת מגדנות אליהו להגאון רבי אלטר אליהו רובנשטיין זצ"ל גאב"ד אנטווערפן חלק ב' סימן י"ז מה שהאריך בהאי ענינא.

ולענין הלכה: כשחל יו"ט במוצאי שבת נוהגים הנשים לשתות ולאמר הבדלה ולשתות, ויש מקומות שנשים לא היו אומרים הנשים הבדלה על הכוס כשחל יו"ט במוצאי שבת כמו בצאנז ועוד.

מעדני אשר: יש להקשות לשיטות שנשים אומרות הבדלה, לפי הטעם שנשים לא מבדילים משום ברכה לבטלה, א"כ מה מהני שאומרים על זה נמי קידוש בשלמא לטעם של השתיה אתי שפיר וצ"ע.

ויכלו שאומרים בשבת אחר התפלה

האם חייב לאמרה ביחד עם עוד אחד?

קימ"ל אור"ח סימן רס"ח ס"ק ז' חוזרים לומר ויכלו בשבת אחר שמונה עשרה, משום יו"ט שחל להיות בשבת שאין אומרים אותו בתפלה, וגם להוציא למי שאינו יודע ואומרים אותו בקול רם.

יש לחקור האם יכול לאמרה לבד או דילמא חייב לאמרה עם עוד אחד.

הנה המשנה ברורה אור"ח סימן רס"ח ס"ק י"ט כתב וז"ל וטוב לאמרה ביחד בציבור, דעדה שלמה בעינן להעיד להקב"ה, ועכ"פ יהיה בשנים.

אבל החזון איש אור"ח סימן ל"ח ס"ק י' חולק על זה: וסבירא ליה שאין להדר ולחפש אחר אדם נוסף שיאמר עמו ויכלו, דלא מצינו בפוסקים הידור של שנים, ויש לחוש דמחזי כמעמיד עדים על מעשה בראשית, יש להעיר דהא בטור אור"ח סימן רס"ח כתב דויכלו הויה עדות על מעשה בראשית.

וכן סבירא ליה לרבינו הדברי יציב: שנשאל על זה שיש הנוהגים כשאיחרו לומר את ויכלו שלאחר תפלת הלחש בציבור לאמר בשנים, והשיב: לא ראיתי מעולם שיהדרו על כך, מובא בהליכות חיים שבת ע"מ ס"א.

מכתבים למערכת

אדם שעומד לדופן לסוכה האם מותר לו לאכול בסוכה זו

מה שהבאתם בשם האדר"ת שנתפסק בהא דקמ"ל אור"ח סימן תר"ל ס"ק י"ב דיכול לעשות מחבירו דופן לסוכה, האם האדם שעומד למחיצה תחת הסוכה כדי להיות דופן לסוכה מותר לו נמי לאכול בסוכה זו או דילמא כיון שלו אין דפנות אסור לו לאכול.

הרב יוסף חיים הלוי בירנבוים שליט"א כולל באר יוסף מדיעין עילית יש לציין שגם ההר צבי באור"ח חלק א' ע"מ פ"א דן בלויית המת שרצו לענות קדיש ויש שם פחים, דאנשים מסביב לפח הוא מחיצה ונתפסק האם אנשים עצמם מותר לענות, וכתב שכמו כן נתפסקו לענין סוכה, וכתב דחתן בנו הביא ראייה משבת צ"ט ע"ב שהיא כלפנים, אך סיים דאולי אפשר לחלק.

איך יכול להיות שרבי יהודה סובר שאפשר לסכך סוכה בדבר המקבל טומאה

מה שהקשתם בשם אחרונים על הרבנו בחיי פרשת אחרי שכתב על הפסוק השוכן אתם בתוך טומאתם, וז"ל אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם, וזה היה דעת רבי יהודה במסכת סוכה שהיה אומר שמסככין בדבר המקבל טומאה, ומטעם הכותב הזה היה אומר כן, אע"פ שאין הלכה כמותו, וקשה היכן מצאנו שרבי יהודה סובר כן, אדרבה לחד מאן דאמר סוכה כ"א ע"ב טעמו של רבי יהודה דהסומך סוכתו בכרעי המטה פסול, מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, ואיך יכול להיות שסובר שמסככין בדבר המקבל טומאה, ותרצתם בכמה אופנים, ובאחד מן התרצוים הבאתם ע"פ מה דאיתא בגמ' סוכה דף ל"ו ע"ב שרבי יהודה אומר שאין מסככין אלא ב"ד מינים שבלולב, ובכפופת תמרם הקשה הא אתרוג מקבל טומאה ואיך מסככין בדבר המקבל טומאה, ומתוך שהכונה על העץ של אתרוג, ובערוך לנר מקשה שזה לא מקרי פרי עץ הדר, ומתוך דמירי באתרוג פחות מכביצה שאינו מקבל טומאה ועוד תירץ דמירי שלא הוכשר, לפי זה אפשר דזה היה כוונת הרבינו.

הגאון רבי דוד ליסיצין שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א נראה להעיר דאינו מיסתבר דזה היה כוונת הרבינו בחיי, דבכהאי גוונא אף חכמים מודים שאפשר לסכך.

איך מהני מתנה ע"מ להחזיר בד' מינים

מה שהקשתם בשם אחרונים מדוע אפשר לצאת מצות ד' מינים ביום הראשון כשמקבל מחבירו במתנה על מנת להחזיר, הא כיון שצריך להחזירו אין ראוי לאכילה, א"כ לא מקרי לכם, מאי שנא מהא דקמ"ל סוכה ל"ה ע"א אתרוג של ערלה אין יוצאים ידי חובה, כיון שאין שלו לאכילה, לא מקרי לכם, ובעיני ולקחתם לכם, א"כ מדוע כאן יצא, ותצתם.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"צ מחזיקי הדת נראה לתרץ, דאתרוג של ערלה אין שום היתר בעולם, משא"כ במתנה על מנת להחזיר, כיון דבידו של הנותן לחזור ממה שהתנה שיהא על מנת להחזיר, ויכול לומר שאין צריך להחזיר האתרוג, א"כ מקרי דהויא ראוי לאכילה.

הרב אליהו נתנאל שליט"א חיפה

נראה לתרץ, דלא דמי לאתרוג שבעצם מצד עצמו אינו ראוי לאכול והויא מצד החפצא של האתרוג, אך במתנה על מנת להחזיר האתרוג מצד עצמו הויא ראוי לאכילה ורק ההתחייבות שלו להחזיר לחבירו מונעת ממנו לאכול, והויא דבר צדדי, א"כ שפיר מקרי לכם.

הרב יצחק קדמון שליט"א שלעבים

מה שהבאתם תרוץ בשם הפרי מגדים דשאני ערלה שאינו ראוי לאף אדם, אבל כאן ראוי לנוות, וכיון שראוי לאחד לאכילה כבר מקרי לכם, כמו שישאל יוצא באתרוג של תרומה, כיון שראוי לכהן, א"כ ה"ה הכא ראוי לנוות, והבאתם דבערוך לנר סוכה מ"א ע"ב הקשה עליו דלא דמי לתרומה דיוצא, שיש לו עכ"פ לישראל טובת הנאה אכילה, שיכול לתת את זה לבן בתו כהן, אבל כאן אין לו טובת הנאה של אכילה, א"כ אין יוצא, נראה להביא להוכיח שצריך שלאותו אדם יהיה היתר אכילה, שהרי הגמ' סוכה ל"ה ע"ב הסבירה שיוצאים ידי חובה לדברי בית הלל באתרוג של דמאי, כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והויא עני וחוי ליה, דתנן מאכילין את עניים דמאי, חוינן דלא מספיק שהעניים יוכלו לאכול, אלא צריך שלאדם עצמו שנטול את האתרוג תהיה אפשרות לצאת בו ידי חובה.

הרב אלימלך בלום שליט"א קרית צאנו נתניה

יש להעיר איך כל אדם יוצא מצות ד' מינים הא ד' מינים מוקצים כל שבעה ואסורים באכילה, א"כ לא מקרי לכם. מעדני אשר: נראה דחסרון של לכם, זה רק אם יש עיכוב של אכילה שלא מחמת המצוה, אבל מחמת המצוה מקרי שפיר לכם, כיון דבעצם ראוי לאכילה.

תגובות אפשר לשלוח
למחבר הרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
 לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: levib@017.net.il
 לבירורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560

גליון זה נודב
לברכת מזל טוב לאבינו וחותננו הגאון רבי שלמה שמחה רויטמן שליט"א
 דומ"צ בעלזא ב"ב, ודומ"צ בית הוראה חניכי הישיבות לרגל שמחת נשואי בנו הבה"ח **מרדכי** נ"ו עב"ג במז"ט ובשעט"מ
 הארכיוס בני 1777

גליון זה נודב
לברכת מזל טוב
 לכבוד אבינו וחותננו מורה ודאין ולבנו פתוח לכל הגאון המפורסם רבי **שלום וידער** שליט"א דומ"צ בעלזא בירושלים לרגל שמחת נשואי נכדו הבה"ח **אליעזר** נ"ו בן לחתנו הרה"ג רבי **יעקב מאיר לאמפין** שליט"א ר"מ בישיבת אור תורה מנטשטד עב"ג במז"ט ובשעט"מ
 הארכיוס בני 1777

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון המפורסם רבי יצחק שמואל שוורץ שליט"א
 רב ביהמ"ד חסדא בני ברק לרגל שמחת הולדת בתו במז"ט יהא רעוא שבוכות זיכוי הרבים יזכה לראות נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

בשורה משמחת
 ניתן להשיג את הספר הנפלא **דביר קדשו** בראשית בדרך הלימוד של רבותינו לבית בריסק ניתן להשיגו בחנויות הספרים או בבית המחבר
 הרב יעקב גולדברג ט"ל 02-5378303

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב משה הכהן קוליק שליט"א
 בני ברק לעילוי נשמת אביו
הרב פנחס בן משה אביש ז"ל
 נלב"ע כ"ז תשרי ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב מרדכי זרעאל שליט"א
 בארא פארק לרגל יומא דהלולא רבה של מוץ החתם סופר יהא רעוא שבוכות זיכוי אלפים ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה